

TAINA JÄÄSKELÄINEN

## Viitteiden funktiosta humanistisissa ja muissa tieteissä

Jääskeläinen, Taina, Viitteiden funktiosta humanistisissa ja muissa tieteissä [Citation functions in humanistic and other sciences]. Kirjastotiede ja informatiikka 4(3): 63—68, 1985.

This article is drawn from a thesis examining citation functions in humanistic research. Citations in English philology theses devoted to English literature were taken as the starting-point. A key problem was the design of categories to be used to classify citation functions. A few schemes have been created for the classification of citations, mainly for the sciences and the social sciences. This article examines these schemes and considers why the schemes created for the sciences and social sciences are not adequate for the humanities. The main reason is that the schemes ignore the frequent use of interpretative statements and primary material as source material. A scheme for the classification of citations in literary research is proposed. This scheme is partly based on an earlier one by Carolyn Frost. This article also presents the results of the application of the scheme to a sample of English philology theses.

*Address: Vaahterakuja 1 C 353, SF-33840 Tampere, Finland.*

### Johdantoa

Bibliometriikan alan kirjoituksissa on usein esitetty, että humanistisilla tieteillä on omat ominaispiirteensä, joiden suhteen ne eroavat yhteiskuntatieteistä ja varsinkin luonnontieteistä. Nämä ominaispiirteet liittyvät humanistisessa tutkimuksessa käytettyyn lähdeaineistoon ja siihen, miten tätä aineistoa käytetään. Kirjastotieteen ja informatiikan laitokselle tekemässäni sivulaudaturtutkielmassa tarkasteltiin, pitivätkö bibliometriikan tutkijoiden esittämät oletukset paikkansa erällä humanististen tieteiden erikoisalalla: oletuksista muodostettuja hypoteeseja testattiin englantilaisen filologian kirjallisuusaiheisissa pro-

gradu -töissä esiintyvien viitteiden avulla. Aineistossa oli 6 384 tutkittavaa viitettä (Jääskeläinen, 1985).

Keskeisimmät oletukset esittivät, että humanistinen tutkimus käyttää usein primaarimateriaalia (kaunokirjallisuutta, taideteoksia, historiallisia dokumentteja jne.) lähdeaineistonaan (esim. Nicholas & Ritchie 1978, 79—80) ja että humanistisessa tutkimuksessa on tulkinnalla, omilla ja toisten subjektiivisilla, ei-empiirisillä näkemyksillä tärkeä rooli (esim. Stone 1982, 303—304). Näitä oletuksia testattiin viiteanalyysin, ja myös sisällönanalyysin menetelmien avulla. Sisällönanalyttisillä menetelmillä voitiin tarkastella viitteen ja viitattun julkaisun välistä suhdetta ja

samalla laajentaa tutkimusta myös varsinaisten tutkimushypoteesien ulkopuolelle kartoittamalla kokonaiskuvaava siitä, miksi ko. erikoisalalla yleensä viitataan ja onko viittaamistavoissa huomattavissa selviä eroavaisuuksia yhteiskunta- ja luonnontieteisiin nähden.

Tutkielmissa esiintyviä viittauskäytäntöjä pyrittiin selvittämään laatimalla mahdollisimman relevantti ja selventävä viitteiden funktioon perustuva luokituskaavio. Luokituskaavion luokkien valinta ja määrittely osoittautui keskeiseksi vaiheeksi ja oleelliseksi tutkimuksen onnistumiselle. Aiemmin esitettyjä viitteiden funktionmukaisia luokitteluja tarkasteltaessa huomattiin, että yhteiskunta- ja luonnontieteiden ja toisaalta humanististen tieteiden tutkimuksen erilainen luonne tuli näissä luokitteluissa selvästi esille.

### Viitteiden funktionmukaisia luokitteluja

Bibliometriikan alan kirjoituksissa on esitelty useita viitteiden käyttötarkoituksiin perustuvia typologioita. Tunnetuin niistä lienee Weinstockin 15-kohtainen lista mahdollisista syistä viittaamiseen (Garvey 1979, 97—98):

1. Huomionosoitus alan uranuurtajille
2. Samanaiheiselle työlle tunnustuksen antaminen
3. Käytettyyn metodiin, laitteistoon jne. viittaaminen
4. Lisälukemiseen viittaaminen
5. Oman työn oikaisu
6. Toisten työn oikaisu
7. Aiemman tutkimuksen kritisointi
8. Alkuperäisen idean esiintuotajan viittaaminen
9. Tulossa olevaan tutkimukseen huomion kiinnittäminen
10. Vaikeasti löydettävissä olevasta kirjallisuudesta tiedottaminen
11. Asiatietojen ja vakioiden vahvistaminen
12. Alkuperäisten julkaisujen, joissa jokin idea tai käsite ensi kerran esiintyy, tunnistaminen
13. Alkuperäisten julkaisujen, joissa keksijän nimen saanut käsite tai termi (esim. Hodginsin tauti) ensi kerran esiintyy, tunnistaminen
14. Toisten työn tai ideoiden hylkääminen
15. Toisten prioriteettivaatimusten kieltäminen

Weinstockin lista sisältää useita sellaisia viitefunktioita, jotka varmasti ovat yhteisiä kaikille tieteille: mm. aiemmalle tutkimukselle tunnustuksen antaminen tai sen kritisointi, lisälukemiseen viittaaminen, tunnustuksen antaminen uranuurtajille ja jonkin termin/käsitteen/idean keksijälle. Kyseessä on kuitenkin, kuten myös Weinstock asian määrittelee, ainoastaan lista niistä mahdollisista syistä, joiden vuoksi viitataan, ei-

kä jaottelua olekaan ollut tarkoitus käyttää sellaisenaan käytännön sisällönanalyttisessä luokittelutyössä. Siihen jaottelu onkin aivan liian epädiskriminoiva, esimerkiksi luokkien 6 (toisten työn oikaisu), 7 (aiemman tutkimuksen kritisointi) ja 14 (toisten työn tai ideoiden hylkääminen) erottaminen toisistaan käytännön luokittelutyössä olisi hyvin ongelmallista. Samoin luokkien 1, 8, 12 ja 13 kohdalla. Jaottelun avulla ei myöskään voi selventää, miksi primateriaaliin — esim. tutkittavan runoilijan runoihin — viitataan.

Pertti Rautio ja Suhonen kehittivät sosiologian ja valtio-opin väitöskirjojen lähteitä koskevaa tutkimustaan varten luokittelun, joka perustuu lähdejulkaisun välittämän tiedon sisältöön. Tieteellisen informaation tyyppejä ovat:

#### 1. Teoreettinen tieto

Jonkin tieteenalan piirissä kehitettyjä teorioita, hypoteeseja, yleistyksiä ja käsitteitä, jotka koskevat tutkimuskohdetta tai jotakin laajempaa todellisuuden osaa. Myös tietoteoreettinen tieto ja tieteen yleistä metodologiaa koskeva tieto katsotaan teoreettiseksi tiedoksi.

#### 2. Metodinen tieto

Tutkimusprosessin eri vaiheiden menetelmiä, tekniikkoja ja käytäntöjä koskeva tieto. Näihin sisältyvät mm. tutkimusmateriaalin koostamista, analysointia ja esittämistä koskevat tiedot.

#### 3. Empiirinen tieto

Tutkimuskohdetta tai muuta todellisuuden osaa koskeva tutkimuksen tuottama tieto, joka ei ole saavuttanut teoreettisen yleistyksen tasoa. (Rautio & Suhonen 1981, 25)

Rautio ja Suhonen keskittyivät nimenomaan välitetyn tiedon sisältöön, eivätkä niinkään siihen, mikä on viittaavan kirjoittajan asenne viitattuun julkaisuun ja mikä on viittaamisen tarkoitus.

Murugesan ja Moravcsik (1978, 142—143) käsittelevät tutkimuksessaan korkeaanerגיafysiikan artikkeleja. He jakoivat viitteet neljään dikotomiseen luokkaan riippuen viitteen luonteesta ja funktiosta: onko viite käsitteellinen vai toiminnallinen; välttämätön vai lisävalaistusta antava; aiempaan tutkimukseen nojautuva vai vaihtoehdon antava; edellistä tutkimusta tukeva eli myöntöinen vai eri mieltä oleva eli kielteinen. Viimeinen luokka on ei-dikotominen, ja siihen he sijoittivat liian runsaat eli ylenpallittiset viitteet. Murugesanin ja Moravcsikin jaottelua voisi varmasti käyttää hyväksi tarkasteltaessa kaikkien alojen tutkimusta, mutta on huomattava, että sen avulla ei voida antaa kuvaa humanistisen tutkimuksen piirissä esiintyvistä ominaisista viittauskäytän-

nöistä, eikä se vastaa kysymykseen primaariaineiston ja tulkinnan käytöstä.

Ina Spiegel-Rösing on tutkinut poikkitieteellisen Science Studies -lehden 1971—1974 vuosikertoja. Hän on tutkimuksessaan analysoinut viitteitä myös sen mukaan miten aiempaa tutkimusta on käytetty:

1. Lähde mainitaan johdannossa tai johtopäätöksissä osana tutkimusongelman historiaa tai nykyhetkeä
2. Lähde on lähtökohta tutkimusongelmalle
3. Lähde sisältää viittaavassa teoksessa käytettyjä käsitteitä, määritelmiä ja tulkintoja
4. Lähde sisältää tietoa, jota käytetään tekstissä siellä täällä
5. Lähde sisältää tietoa, jota käytetään vertailussa, taulukoissa ja tilastoissa
6. Lähde sisältää materiaalia ja tietoa joltakin muulta kuin viittaavan julkaisun alalta, ja sitä käytetään siellä täällä viittaavassa julkaisussa, taulukoissa ja tilastoissa
7. Lähde sisältää käytetyn metodin
8. Lähde vahvistaa lausuman tai oletuksen ja viittaa lisäinformaatioon
9. Lähde arvioidaan positiivisesti
10. Lähde arvioidaan negatiivisesti
11. Viittaavan julkaisun tulokset todistavat tai vahvistavat lähteen tiedot tai tulkinnan
12. Viittaavan julkaisun tulokset todistavat vääräksi tai asettavat kyseenalaiseksi lähteen tiedot tai tulkinnan
13. Viittaavan julkaisun tuloksen antavat uuden tulkinnan tai selityksen lähteen materiaaliile  
(Spiegel-Rösing 1977, 105)

Nämä luokittelut tuntuvat kaikki soveltuvan paremmin yhteiskunta- ja luonnontieteisiin kuin humanistisiin tieteisiin. Oletuksia humanistiselle tutkimukselle ominaisesta tavasta käyttää lähdeaineistoaan ei voida niiden avulla testata. Ensinnäkään yksikään näistä viitetytologioista ei erottele primaarimateriaalia ja sekundaarimateriaalia (sekundaarimateriaalilla tarkoitetaan tässä yhteydessä muuta lähdeaineistoa kuin primaarimateriaalia, eli siis aiempaa tutkimusta). Spiegel-Rösingin luokan numero 2, lähde on lähtökohta (point of departure) tutkimusongelmalle, voisi tulkita tarkoittavan, että kirjallisuudentutkimuksessa tutkimuksen lähtökohta on tutkittava romaani, näytelmä jne. Mitä Spiegel-Rösing tällä luokalla on tarkasti ottaen tarkoittanut jää epäselväksi, eikä hän artikkelissaan määrittele luokiensa sisältöä yksityiskohtaisemmin. Rautio ja Suhonen taas omassa työssään karsivat primaarimateriaalin tutkimuksensa ulkopuolelle, koska se ei välitä tieteellistä informaatiota. Humanistisen tutkimuksen kohdalla primaarimateriaalin

mukaanotto ja sen erottaminen sekundaarimateriaalista on välttämätöntä.

Toisena keskeisenä ongelmana on subjektiivisten näkemysten käytön selventäminen ja niiden erottaminen teoreettisesta ja tosiasioihin perustuvasta tiedosta. Weinstock, Rautio & Suhonen ja Murugesan & Moravcsik eivät tuo tätä ulottuvuutta lainkaan esille. Kahden viimeisen kohdalla tämä tietenkin johtuu heidän tutkimansa aineiston luonteesta. Spiegel-Rösingin luokittelussa subjektiivisia näkemyksiä välittävät viitteet voidaan sijoittaa luokkiin 3, 8, 11, 12, 13; lisäksi tulkintaa voi esiintyä lähteen arvioinnissa, toisin sanoen lähde voidaan arvioida sen sisältämän tulkinnan mukaan. Samoihin luokkiin voidaan kuitenkin sijoittaa myös teoreettisia tietoja välittäviä viitteitä, eikä tulkinnan ja teorian erottaminen toisistaan ole täten tässäkin jaottelussa mahdollista.

Lopputuloksena voimme pitää sitä johtopäätöstä, että humanistisille tieteille ja toisaalta varsinkin luonnontieteille laaditut funktionmukaiset viiteluokittelut eivät näytä olevan toisilleen suoraan sovellettavissa. Vaikka yhteisiä viitefunktioita löytyy useita, on aina luokkia, jotka eivät ole relevantteja toiselle tieteenalalle, ja toisaalta relevantteja luokkia, jotka puuttuvat toisen tieteenalan jaottelusta. Toisen tieteenalan luokitteluja on ehkä mahdollista käyttää venyttämällä luokkien määritelmiä, mutta selventävää kokonaiskuvaa tieteenalan lähdeaineiston käytötarkoituksista ei näin saada. Pohtimisen arvoisen asia tietysti on humanististen tieteiden sisäinen vaihtelu: onko esimerkiksi kirjallisuudentutkimuksen piirissä kehitetty viitetytologia suoraan sovellettavissa historiaan ja päinvastoin.

### Carolyn Frostin viitetytologia ja sen sovellutus

Humanististen tieteiden alalta löytyi yksi viitteiden funktionmukainen luokittelu, johon oma luokitukseni sitten osittain perustuu. Carolyn Frost tutki väitöskirjassaan saksalaisen kirjallisuudentutkimuksen artikkeleissa ja monografioissa esiintyviä viitteitä ja niiden käyttötarkoituksia. Hän löysi seuraavanlaisia funktioita:

- A. Primaalilähteiden dokumentointi  
— viittaukset kaunokirjallisuuteen, kirjeisiin jne.
- A.1. tukea viittaavassa julkaisussa käsiteltävää kirjailijaa tai hänen teoksiaan koskevaa tulkintaa tai tosiasioihin perustuvaa lausumaa
- A.2. tukea tulkintaa viittaavan julkaisun keskeisen aiheen ulkopuolelta
- A.3. tukea tosiasialausumaa viittaavan julkaisun keskeisen aiheen ulkopuolelta

- B. Sekundaarilähteiden dokumentointi  
— viittaukset aiempaan tutkimukseen
- B.1. viittaavan julkaisun kirjoittajan myönteisestä tai kielteisestä suhtautumisesta riippumatta
- antaa tunnustusta tutkijan uraaurtavalle tutkimukselle
  - osoittaa tutkimuksen nykävaihetta, valittavia näkemyksiä
  - käsitellä jonkin termin merkitystä tai viitata julkaisuun, jossa jokin termi ensi kertaa esiintyy
- B.2. osoittaa myönteistä suhtautumista lähteeseen
- tukea viittaavan kirjoittajan tulkintaa
  - tukea viittaavan kirjoittajan tosiasialausumaa
  - kehittää lähteen sisältämää ideaa
  - osoittaa kiitollisuudenvelka lähteen sisältämille ajatuksille, ideoille jne.
- B.3. osoittaa kielteisistä suhtautumista lähteeseen
- olla eri mieltä lähteen sisältämän tulkin kanssa
  - olla eri mieltä lähteen sisältämän tosiasialausuman kanssa
  - osoittaa osittain kielteinen suhtautuminen
- C. Primaari- tai sekundaarilähteiden dokumentointi
- C.1. viitata lisälukemiseen
- C.2. ilmaista tietyn painoksen bibliografiset tiedot

(Frost 1979, 405—409)

Frostin luokittelu perustuu kolmeen erottavaan periaatteeseen: 1) onko lähde primaari- vai sekundaarimateriaalia, 2) välittääkö lähde tulkintaa vai tosiasioihin perustuvaa tietoa ja 3) suhtaudutaanko sekundaarimateriaalilähteeseen kielteisesti vai myönteisesti (Frost 1979, 405). Kaksi ensimmäistä periaatetta ovat juuri ne oleelliset erottelut, jotka edellä käsitellyistä typologioista puuttuivat. Frostin luokittelun soveltuvuutta englantilaisen filologian tutkielmien viitteisiin tarkasteltiin pilottitutkimuksen avulla ja tulokset osoittivat, ettei se ollut sellaisenaan sovellettavissa vaan joitakin muutoksia oli tehtävä. Yllä mainitut kaksi relevanttia erottelua säilytettiin.

Frost jakaa primaarimateriaaliin kohdistuneet viitteet niihin, jotka liittyvät viittaavan julkaisun keskeiseen aiheeseen ja niihin, jotka eivät liity. Tällainen erottelu ei käsittäkseni ollut tarpeen; Frostin sekundaarimateriaalin luokituksessaakaan ei esiinny vastaavaa. Sen sijaan luokka A.1. jaettiin kahteen luokkaan tulkin ja tosiasialausumien erottamiseksi. Primaarimateriaalin doku-

mentointiin lisättiin yksi luokka tutkielmissa silloin tällöin esiintyvälle tavalle viitata johonkin toiseen tutkijaan ja sitten tukea tutkijan lausumaa siteraamalla käsiteltävästä romaanista yms. sopivaa kohtaa. Primaarimateriaalin kohdalla luokitus oli siis seuraavanlainen:

- Primaarimateriaaliin viittaamisen funktiot — viittaukset kaunokirjallisuuteen, kirjettiin jne.
  - tukea tutkielmantekijän tulkintaa käsiteltävästä kirjailijasta tai hänen teoksistaan
  - tukea tutkielmantekijän tosiasialausumaa käsiteltävästä kirjailijasta tai hänen teoksistaan
  - tukea primaarimateriaalia siteraamalla viitatus tutkijan tulkintaa kirjailijasta tai yleisistä teoreettista lausumaa

Tosiasioihin perustuvalla lausumalla eli tosiasialausumalla tarkoitetaan sellaista lausumaa, joka on periaatteessa mahdollista jollakin tavalla todistaa.

Myös sekundaarimateriaalin kohdalla muutokset olivat välttämättömiä. Luokkia B.2.c ja B.2.d vastaavia viitteitä ei tutkielmista löytynyt, joten ne jätettiin pois. Sekundaarimateriaalin tärkeimmäksi jaotteluperiaatteeksi otettiin viitteiden jako kolmeen pääluokkaan riippuen siitä oliko kysymys tosiasialausumasta, teoreettisesta tiedosta vai tulkinnasta. Frostin hieman sekavaksi jäänyttä myönteinen — kielteinen jakoa ei pidetty aiheellisena. Mukaan kuitenkin otettiin luokkia kielteisille viitteille, koska on kiinnostavaa nähdä kuinka paljon opinnäytetöissä esiintyi kritiikkiä. Tämän vuoksi eroteltiin myös oliko lähteen kritisoija tutkielmantekijä itse vai viittasiko hän toisen tutkijan kritiikkiin. Myös kielteisten viitteiden kohdalla tulkinta erotettiin muista.

- Sekundaarimateriaaliin viittaamisen funktiot — viittaukset aiempaan tutkimukseen
  - viitataan tutkijan esittämään tosiasialausumaan
    - biografiset ja historialliset tiedot
    - muut tosiasiatiedot
  - viitataan tutkijan esittämään teoreettiseen tietoon
    - käsitellään jonkin termin tai käsitteen merkitystä
    - annetaan tunnustusta alan uraaurtavalle tutkimukselle tai osoitetaan kuka on jonkin termin/käsitteen ensimmäinen käyttäjä
    - viitataan muuhun teoreettiseen tietoon tai alan senhetkiseen kehitysvaiheeseen

Taulukko 1. Viitteiden jakautuminen eri sisältöluokkiin.

		%
1.1.	2 457	38.5
1.2.	520	8.1
1.3.	255	4.0
1.	3 232	50.6
2.1.1.	491	7.7
2.1.2.	56	0.9
2.1.	547	8.6
2.2.1.	183	2.9
2.2.2.	6	0.1
2.2.3.	522	8.2
2.2.	711	11.1

		%
2.3.1.	1 117	17.5
2.3.2.	219	3.4
2.3.	1 336	20.9
2.4.1.	22	0.3
2.4.2.	21	0.3
2.4.3.	29	0.5
2.4.4.	15	0.2
2.4.	87	1.4
3.	471	7.4
KAIKKI	6 384	100

- 2.3. viitataan tutkijan esittämään tulkintaan/evalvoivaan lausumaan
- 2.3.1. viitataan tutkijan tulkintaan käsiteltävästä kirjailijasta tai hänen teoksesta
- 2.3.2. viitataan tutkijan käsitykseen kirjallisuudesta yleensä
- 2.4. ilmaistaan osittainen tai kokonaan kielteinen suhtautuminen
- 2.4.1. tutkijan tulkintaan (kritisoijana toinen tutkija)
- 2.4.2. tutkijan teoreettiseen tietoon tai tosiasialausumaan (kritisoijana toinen tutkija)
- 2.4.3. tutkijan tulkintaan (kritisoijana tutkielmantekijä)
- 2.4.4. tutkijan teoreettiseen tietoon tai tosiasialausumaan (kritisoijana tutkielmantekijä)

Tarpeelliseksi katsottiin sisällyttää jaotteluun luokka myös tarpeettomille tai lisälukemiseen viittaaville viitteille

3. Viitteet joko primaari- tai sekundaarimateriaaliin, jotka viittaavat lukijalle mahdollisesti hyödylliseen lisälukemiseen tai joiden tarkoitus jää epäselväksi.

Näin muutettuna luokittelu näytti kattavan ne funktiot, joita viitteillä englantilaisen filologian kirjallisuusaiheisissa graduissa oli. Luokittelu-kaavion avulla saatiin myös yleiskuva anglosaksisen kirjallisuustutkimuksen luonteesta. Sen sijaan kysymykseen kuinka hyvin luokituskaavio

kuvastaa humanistista tutkimusta yleensä vastaaminen vaatisi lisätutkimuksia.

Primaarimateriaaliin kohdistui peräti 51 % kaikista viitteistä. Mielenkiintoista on, että primaarilähteitä käytettiin ylivoimaisesti eniten tukemaan omaa tulkintaa (luokka 1.1.), mikä osataan tuo esille tulkinnan tärkeän osuuden kirjallisuudentutkimuksessa. Tosiasialausuman tukemiseksi viitattiin kaunokirjallisuuteen kahdeksassa prosentissa tapauksista, ja toisten tutkijoiden tulkinnan tai teorian tukemiseksi neljässä. Toisten tutkijoiden tosiasialausumiin viitattiin noin 9 % viitteistä, ja näistä suurin osa välitti biografisia tai historiallisia tietoja (luokka 2.1.1.). Tosiasiatietoihin viittaavien viitteiden pienehkö osuus lienee yksi suurimpia eroja toisiin tieteenaloihin nähden.

Teoreettisiin tietoihin viittaamisessa selkeä havainto on alaluokan 2.2.2. (uranuurtajille tunnustuksen antaminen tai jonkin termin/käsitteen keksijän osoittaminen) ehkä hämmästyttäväkin olematon osuus, vain 0.1 %. Ilmiö saattaa johtua opinnäytetöiden luonteesta mutta kun verrataan sitä Frostin saamiin tuloksiin, joiden mukaan saksalaisen kirjallisuudentutkimuksen monografioiden viitteistä vastaavaan luokkaan kuului vain 0.6 prosenttia (Frost 1979, 412), voitaneen päätellä, että prioriteettien esiintuomisella ei ole suurta merkitystä ainakaan kirjallisuudentutkimuksessa. Kaikkiaan teoreettisia tietoja välitti 11 % kaikista viitteistä.

Toisten tutkijoiden subjektiivisiin näkemyksiin eli tulkintoihin viitattiin 21 prosentissa kaikista viitteistä. Yleensä kyseessä oli toisen tutkijan tulkinta käsiteltävästä kirjailijasta tai hänen teok-

sistaan (2.3.1.). Kokonaisuutena ottaen toisten tutkijoiden tulkintaan viittaaminen muodosti yli-voimaisesti suurimman luokan sekundaarimateriaaliin kohdistuneista viitteistä. Kritisovia viitteitä (2.4.) esiintyi vain satunnaisesti, noin yhdes- sä prosentissa viitteistä, mikä näyttää olevan yleinen tulos myös muissa tutkimuksissa (esim. Rautio & Suhonen 1981, 12 ja Spiegel-Rösing 1977, 105). Luokan 3 osuus oli noin 7 %; suurin osa näistä johtui viitteen epäselvyydestä tai tutkiel- mantekijän englannin kielellisestä hämäryydestä.

Lopputuloksena voidaan todeta, että yli puolet viitteistä viittasi primaarimateriaaliin ja tulkintaa hyväksikäyttäviä viitteitä (luokat 2.3.1., 2.3.2., 2.4.1., 2.4.3. ja 1.1.) oli 60 % kaikista viitteistä. Primaarimateriaalin ja tulkin- nan suuri merkitys tutkimukselle tuli siis selvästi esille tämän aineiston kohdalla.

Hyväksytty julkaistavaksi 15. 5. 1985

## Lähteet

- Frost, C. O., The use of citations in literary research: a preliminary classification of citation functions. *Library Quarterly* 49 (4): 399—414, 1979.
- Garvey, William D., *Communication: the essence of science. Facilitating information among librarians, scientists, engineers and students.* Pergamon Press, Oxford, 1979.
- Jääskeläinen, Taina, TaY:n englantilaisen filologian laitoksen kirjallisuusaiheisten pro gradu -töiden lähteistöistä ja sen käytöstä. Kirjastotieteen ja informatiikan sivulaudatutkimus, 1985.
- Murugesan, P. & Moravcsik, M. J., Variation of the nature of citation measures with journals and scientific specialities. *Journal of the ASIS* 29 (3): 141—147, 1978.
- Nicholas, David & Ritchie, Maureen, *Literature and bibliometrics.* Bingley, London, 1978.
- Rautio, Pertti & Suhonen, Pertti, Yhteiskuntatieteiden tietovirrat ja suomalainen tutkija: raportti sosiologian ja valtio-opin väitöskirjojen lähteistöistä. Suomen Akatemian julkaisuja 2/1981. Helsinki, 1981.
- Spiegel-Rösing, I., Science Studies: bibliometric and content analysis. *Social Studies of Science* 1977 (7): 97—113.
- Stone, S., Humanities scholars: information needs and uses. *Journal of Documentation* 38 (4): 292—313, 1982.

## Ohjeita kirjoittajille:

Kirjastotiede ja informatiikka julkaisee oman oppiaineensa ja siihen läheisesti liittyvien tieteenalojen kirjoituksia: (1) artikkeleita, (2) katsauksia, (3) haastatteluja, (4) keskustelua, (5) raportteja, (6) kirjallisuus-esittelyjä ja -arvioita sekä (7) Kirjasto- tieteen ja informatiikan yhdistyksen toimintaa esitteleviä kirjoituksia.

Laajempien kirjoitusten (1–3) alkuun sijoitetaan lyhyt englannin kielinen tiivistelmä (abstrakti).

Kirjoitukset tarjotaan kahtena kappaleena toimitukselle julkaistavaksi. Ne on kirjoitettava koneella yhdelle puolelle liuskaa ns. »kolmosväliskeellä» (noin 30 riviä per liuska) jättämällä kullekin sivulle leveä marginaali. Kirjoitusten on oltava lopullisessa puhtaaksikirjoitetussa asussaan.

Kirjallisuusluettelon laadinnassa pyydetään käyttämään seuraavaa kaavaa:

- *Esimerkkinä kirja:* Rózsa, György, *Scientific information and society.* Mouton, The Hague, 1973.
- *Esimerkkinä aikakauslehtiartikkeli:* Inhaber, H. & Alvo, M., *World science as an input-output system.* *Scientometrics*. 1 (1): 43–64. 1978. (Jos vuosikertaa ei mainittu, ensimmäiseksi vuosiluku.)

Ennen kirjoitusten painattamista kirjoittajille lähetetään yksi oikovedos, joka on korjattuna palautettava mahdollisimman pian toimittajalle. Kaikista yhteyksistä kirjapainoon vastaa toimitus.

Tekijät vastaavat kirjoitustensa tieteellisestä sisällöstä.